نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره نهم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۴، صفحات ۳۴۴ تا ۳۴۶

خلاصه سیاستی

خودکشی و رسانه‌ای‌سازی: راهبردی برای سیاست‌گذاری مسئولانه در بازتاب آمار خودکشی در ایران

محمد مرادی‌جو*[۱]

۱. *نویسنده مسئول: مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی یاسوج، یاسوج، ایران، moradijoo@gmail.com

دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۵/۰۸ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۸/۲۶

چکیده

انتشار آمار و تیترهای هشداردهنده بدون تحلیل علمی می‌تواند اضطراب عمومی و رفتارهای تقلیدی را در میان افراد آسیب‌پذیر تشدید کند؛ پدیده‌ای که پژوهش‌ها آن را در قالب «اثر ورتر» تأیید کرده‌اند. در مقابل، رسانه‌ها می‌توانند در چارچوب «اثر پاپاگنو» با روایت‌های امیدبخش، ارتقای سواد سلامت روان و معرفی مسیرهای کمک‌رسانی نقش پیشگیرانه ایفا کنند. با وجود تدوین دستورالعمل ملی، ضعف آموزش رسانه‌ای، رقابت خبری و نبود نظارت مؤثر، مانع پوشش مسئولانه اخبار خودکشی شده است. این خلاصه سیاستی با تکیه بر شواهد علمی، پنج راهبرد کلیدی برای رسانه‌سازی مسئولانه و پیشگیری از بازتولید آسیب در انتشار آمار خودکشی پیشنهاد می‌کند.

کلیدواژه‌ها: خودکشی، رسانه‌های اجتماعی، سلامت روان، سیاست بهداشت

مقدمه

بازتاب رسانه‌ای آمار خودکشی در ایران در سال‌های اخیر، به‌ویژه در قالب تیترهای هشداردهنده و بدون تحلیل زمینه‌ای، به یک چالش جدی در سلامت روان عمومی بدل شده است. انتشار ارقام و درصدهای افزایش خودکشی بدون ارائه توضیحات علمی و اجتماعی می‌تواند اضطراب، درماندگی و احساس بی‌پناهی را در مخاطبان ایجاد کند و در گروه‌های آسیب‌پذیر به رفتارهای تقلیدی منجر شود (۱). این وضعیت، ضرورت طراحی چارچوبی سیاست‌محور برای هدایت پوشش رسانه‌ای اخبار خودکشی را به وضوح نشان می‌دهد.

از سوی دیگر، پژوهش‌های بین‌المللی متعدد، به‌ویژه در چارچوب نظری اثر ورتر (Werther Effect)، نشان داده‌اند که بازتاب غیرمسئولانه موارد یا آمار خودکشی می‌تواند در افراد مستعد، به تقلید از رفتار خودکشی یا افزایش افکار خودکشی منجر شود (۲). این مسئله، در بسترهایی که حمایت اجتماعی و سلامت روان به‌خوبی تأمین نشده‌اند، شدیدتر نیز خواهد بود (۳، ۴). در مقابل، بر اساس چارچوب نظری اثر پاپاگِنو (Papageno Effect) پژوهش‌هایی وجود دارند که نشان می‌دهند رسانه‌ها می‌توانند با روایت داستان‌هایی از افراد نجات‌یافته از بحران‌های روانی، به کاهش رفتارهای خودکشی کمک کنند (۵).

با وجود «دستورالعمل ملی مدیریت اخبار خودکشی»، اجرای آن و پوشش مسئولانه اخبار هنوز با چالش‌های قابل توجهی مواجه است. رسانه‌ها، از جمله شبکه‌های اجتماعی، گاه به منظور جذب مخاطب یا رقابت خبری، آمار و اطلاعات را بدون تحلیل زمینه‌ای و توجه به ابعاد روان‌شناختی منتشر می‌کنند. این رفتار می‌تواند پیامدهای منفی بر سلامت روان جامعه داشته باشد و خطر تقلید رفتار خودکشی را افزایش دهد. بنابراین، تقویت نظارت، آموزش خبرنگاران و تدوین چارچوب‌های سیاستی و نهادی برای هدایت مسئولانه رسانه‌ها ضروری است؛ تا رسانه‌ها بتوانند نقش پیشگیرانه و حمایتی خود را در حوزه سلامت روان ایفا کنند.

Please cite this article as:
Moradi-Joo M. Suicide and Mediatization: A Strategy for Responsible Policymaking in Reflecting Suicide Statistics in Iran. Iran J Cult Health Promot 2025; 9(3): 344-346.

Copyright: © Iranian Journal of Culture and Health Promotion. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

پیشنهادهای سیاستی

نحوه‌ی بازنمایی و ارائه‌ی آمارهای مربوط به خودکشی می‌تواند تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم بر سلامت روان مخاطبان، به‌ویژه افراد آسیب‌پذیر، داشته باشد. در این میان، نبود چارچوب‌های مشخص و آموزش‌های تخصصی برای خبرنگاران و فعالان رسانه‌ای، زمینه‌ساز انتشار محتوایی می‌شود که گاه ناخواسته به افزایش اضطراب عمومی یا الگوبرداری رفتاری می‌انجامد. بنابراین، اتخاذ رویکردی سیاست‌محور و مبتنی بر شواهد برای تنظیم نحوه‌ی رسانه‌ای‌سازی خودکشی، گامی کلیدی در جهت پیشگیری از آسیب‌های روانی و ارتقای سواد رسانه‌ای و سلامت روان جامعه است. بر این اساس، پنج پیشنهاد سیاستی زیر قابل طرح است:

۱. **توسعه و ترویج محتوای رسانه‌ای پیشگیرانه و الهام‌بخش:** رسانه‌ها، از جمله پلتفرم‌های اجتماعی و رسانه‌های جمعی، باید با تمرکز بر روایت‌های امیدبخش و داستان‌های موفقیت افراد در مقابله با بحران‌های روانی، نقش پیشگیرانه خود را تقویت کنند. این شامل تولید محتوای آموزشی، مصاحبه با افراد نجات‌یافته، معرفی منابع حمایتی و پیام‌های مثبت درباره مدیریت بحران روانی است. شواهد بین‌المللی نشان می‌دهند که چنین رویکردی می‌تواند رفتارهای تقلیدی خودکشی را به شکل قابل توجهی کاهش دهد (اثر پاپاگنو).

۲. **زمینه‌سازی رسانه‌ای برای فهم‌پذیری آمار:** هر آمار خودکشی باید همراه با تحلیل‌های علمی، داده‌های مقایسه‌ای و پیشنهادهای عملی منتشر شود، نه تنها به عنوان عدد یا تیتر هشداردهنده. این اقدام به مخاطبان کمک می‌کند تا اطلاعات را درست تفسیر کنند و از ایجاد اضطراب یا رفتارهای تقلیدی جلوگیری شود.

۳. **آموزش و بازآموزی خبرنگاران و فعالان رسانه‌ای:** برگزاری کارگاه‌های تخصصی برای آشنایی خبرنگاران، سردبیران و تولیدکنندگان محتوا با حساسیت‌های روان‌شناختی و اجتماعی مرتبط با خودکشی، و آموزش نحوه پوشش مسئولانه مطابق با دستورالعمل‌ها، ضروری است. این آموزش‌ها باید هم به رسانه‌های سنتی و هم به رسانه‌های دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی تسری یابد.

۴. **نظارت هوشمند و مستمر بر پوشش رسانه‌ای، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی:** همکاری با پلتفرم‌های خبری برای شناسایی و کنترل انتشار محتوای آسیب‌زا، ناقص یا بدون منبع و ارائه بازخورد مستمر به رسانه‌ها ضروری است. استفاده از فناوری‌های هوشمند برای فیلتر کردن محتوای گرافیکی و هشداردهی به کاربران، به کاهش اثرات منفی رسانه‌ای کمک می‌کند.

۵. **تقویت سیستم‌های حمایتی و ترویج گفت‌وگوی عمومی درباره سلامت روان:** همزمان با انتشار اخبار، زیرساخت‌های حمایتی و مداخلات روانی- اجتماعی تقویت شود تا تمرکز رسانه‌ها از «آمارمحوری» به «حل‌مسئله‌محوری» تغییر کند. ارائه اطلاعات درباره منابع مشاوره‌ای، مراکز روان‌درمانی و خطوط حمایتی، همزمان با اطلاع‌رسانی رسانه‌ای، به پیشگیری و حمایت اجتماعی مؤثر کمک می‌کند.

پیام‌های کلیدی

- آموزش خبرنگاران و ارائه چارچوب اخلاقی برای پوشش اخبار خودکشی ضروری است.
- رسانه‌ها می‌توانند از عاملی خطرزا به ابزاری پیشگیرانه و امیدبخش تبدیل شوند.
- پوشش غیرمسئولانه اخبار خودکشی می‌تواند نرخ خودکشی را ۱۰ تا ۳۰ درصد افزایش دهد.
- نظارت بر رسانه‌ها و اجرای مؤثر دستورالعمل ملی مدیریت اخبار خودکشی باید در اولویت سیاست‌گذاری قرار گیرد.
- تمرکز رسانه‌ها بر روایت‌های امیدبخش و معرفی منابع حمایتی، نقش کلیدی در کاهش رفتارهای تقلیدی دارد.

نتیجه‌گیری

ارتباط میان رسانه‌ها، ارائه آمار خودکشی و رفتار تقلیدی، پیچیده و چندوجهی است. در حالی که شواهد علمی محکمی از وجود اثر ورتر و تأثیر منفی پوشش نامناسب رسانه‌ای وجود دارد، همزمان ظرفیت مثبت رسانه‌ها برای پیشگیری و کمک به افراد در معرض خطر نیز قابل توجه است. کلید موفقیت در رعایت اصول علمی و اخلاقی در پوشش رسانه‌ای نهفته است. این امر مستلزم آموزش، آگاهی‌بخشی و همکاری میان تمامی ذی‌نفعان است. رسانه‌ها باید مسئولیت اجتماعی خود را در قبال سلامت روان جامعه جدی بگیرند و از قدرت تأثیرگذاری خود به نحو سازنده استفاده کنند. در نهایت، هدف نهایی باید ایجاد فضای رسانه‌ای باشد که هم اطلاع‌رسانی دقیق و علمی را تضمین کند و هم از آسیب رساندن به افراد آسیب‌پذیر جلوگیری نماید. این امر تنها از طریق تلاش جمعی و مستمر تمامی اجزای نظام رسانه‌ای قابل دستیابی است.

انتشار آمار خودکشی؛ اگرچه به‌ظاهر یک حرکت آگاه‌ساز است؛ اما در غیاب سیاست‌گذاری هوشمندانه، می‌تواند به ابزاری آسیب‌زا بدل شود. رسانه‌ها باید به‌عنوان بخشی از نظام سلامت روان تلقی شوند و نقش خود را در کاهش انگ، آموزش عمومی و پیشگیری از رفتارهای

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

پرخطر، مسئولانه و علمی ایفا کنند. تدوین سیاست‌هایی بـرای تنظـیم نحوه بازتاب آماری خودکشی، گامی ضروری در جهـت حفـظ سـلامت روان جامعه است.

تأییدیه اخلاقی

این پژوهش با رعایت اصول اخلاق در تحقیقات انجام شـده و تمـامی مراحل آن به تأیید کمیته اخلاق پژوهش دانشگاه علوم پزشکی یاسوج بـا کد اخلاق IR.YUMS.REC.1404.140 رسیده است.

تعارض منافع

نویسنده اعلام می‌کند که هیچ‌گونه تعـارض منـافع علمـی، مـالی یـا شخصی مرتبط با این مطالعه وجود ندارد.

منابع

1. Twenge JM, Joiner TE, Rogers ML, Martin GN. Increases in depressive symptoms, self-harm, and suicide ideation among U.S. adolescents after 2012 and possible links to screen time. Clin Psychol Sci 2018; 6(1): 3-17.
2. Phillips DP. The influence of suggestion on suicide: Substantive and theoretical implications of the Werther effect. American sociological review 1974; 39(3): 340–354.
3. Kleiman EM, Liu RT. Social support as a protective factor in suicide: findings from two nationally representative samples. J Affect Disord 2013; 150(2): 540-545.
4. Gariépy G, Honkaniemi H, Quesnel-Vallée A. Social support and protection from depression: systematic review of current findings in Western countries. Br J Psychiatry 2016; 209(4): 284-293.
5. Niederkrotenthaler T, Voracek M, Herberth A, Till B, Strauss M, Etzersdorfer E, Eisenwort B, Sonneck G. Role of media reports in completed and prevented suicide: Werther v. Papageno effects. The British Journal of Psychiatry 2010; 197(3): 234-43.

Policy Brief

Suicide and Mediatization: A Strategy for Responsible Policymaking in Reflecting Suicide Statistics in Iran

Mohammad Moradi-Joo

1. ⁎**Corresponding Author:** Social Determinants of Health Research Center, Yasuj University of Medical Sciences, Yasuj, Iran, moradijoo@gmail.com

Abstract

Publishing alarming statistics and headlines without scientific analysis can exacerbate public anxiety and mimicry behaviors among vulnerable individuals; a phenomenon that research has confirmed in the form of the “Werther effect”. In contrast, the media can play a preventive role in the framework of the “Papagno effect” by providing hopeful narratives, promoting mental health literacy, and introducing help pathways. Despite the development of national guidelines, poor media education, news competition, and a lack of effective oversight have hindered responsible coverage of suicide news. This policy brief, based on scientific evidence, suggests five key strategies for responsible media production and preventing the reproduction of harm in the publication of suicide statistics

Keywords: Health Policy, Mental Health, Social Media, Suicide

Please cite this article as:
Moradi-Joo M. Suicide and Mediatization: A Strategy for Responsible Policymaking in Reflecting Suicide Statistics in Iran. Iran J Cult Health Promot 2025; 9(3): 344-346.

Copyright: © Iranian Journal of Culture and Health Promotion. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]